

MEDICINSKI SESTRI FRANČIŠKI ŠUŠTERŠIČ V SLOVO

Prijetni jesenski dnevi. Trideseta obletnica mature prve generacije medicinskih sester Zdravstvene šole Piran. V šoli smo se zbrali bivši dijaki in učitelji šole. Frančiške Šušteršič, prve ravnateljice šole, ni bilo, poslala je sporočilo z dobrimi željami in pozdravi. Zaradi težjega zdravstvenega stanja se srečanja ni mogla udeležiti. Sklenila sem, da jo v najkrajšem času obiščem. Mesec dni za tem smo izvedeli, da je v Domu na Taboru umrla dne 21. 10. 1995.

Njena življenjska pot je bil zelo razgibana. Rojena je bila v Ljubljani 23. 1. 1920. V Ljubljani je končala šolo za medicinske sestre in enoletno šolo za babice. Po osvoboditvi se je zaposlila na oddelku za zdravstveno vzgojo Ministrstva za ljudsko zdravstvo Slovenije. Tu je kot član ekipe za razširjanje zdravstvene vzgoje po slovenskih vaseh pomagala pri organizaciji predavanj, raznih tečajev in zdravstvenovzgojnih razstav. Pot jo je zanesla tudi v Skopje, kjer je pomagala pri organizaciji kirurškega oddelka na kliniki in

bila tudi glavna medicinska sestra. Po vrnitvi iz Skopja se je zaposlila kot inštruktorica na Srednji šoli za medicinske sestre v Ljubljani, kjer je službovala do leta 1950. Nato je bila upravnica babiške šole v Ljubljani, ki jo je tudi pomagala graditi. Zaradi izredne vestnosti in marljivosti ji je uspelo, da so v izredno kratkem času šolo dogradili in opremili. Leta 1952 je na prošnjo prof. dr. Lunačka prevzela novo delovno mesto, mesto glavne medicinske sestre porodniško-ginekološke klinike. Zaradi družinskih razlogov se je leta 1955 preselila v Piran. Vendar pravega družinskega življenja in materinstva ni poznala. Vsa se je razdajala stroki in živela za svoje učenke. Tudi tu je orala ledino. Prevzela je mesto medicinske sestre na oddelku za zaščito matere in otroka za obalno področje.

Razmere na obali so bile nekaj posebnega. Po demonstrativnem odhodu italijanskih zdravnikov in zdravstvenega osebja je nastal prazen prostor, kar je trajalo vrsto let. Zato je začela pripravljati teren za ustanovitev bolničarske šole, ki je kasneje prerasla v zdravstveno šolo Piran. Zanj je storila veliko. Bila je odlična učiteljica in izredna vzgojiteljica, dobra ravnateljica. Za poučevanje je pridobila najboljše zdravstvene delavce, ki so kljub preobremenjenosti to delo z veseljem opravljali. Medtem se je stalno strokovno izpopolnjevala v raznih evropskih državah. Zlasti iz Švice je prinesla veliko novosti in pobud za boljšo organizacijo bolnišnične sestrskes službe. Dragocena so bila njena poročila in predlogi za razvoj predmetnika sestrskih šol, zlasti za praktični pouk. Leta 1967 se je upokojila. Za svoje življenjsko delo je dobila ob 50-letnici zdravstvenih šol v Sloveniji leta 1974 zlato priznanje, to je zlato sestrsko značko.

Kot človek je bila Frančiška Šušteršič požrtvovalna, delovna, dobra kolegica, izjemna učiteljica in vzgojiteljica. Učenkam je bila kot mati. Bila je stroga, poštena in dosledna. Znala je pohvaliti in tudi grajati, kar je dandanes redko. Imela je veliko znanja, ki ga je nesebično in z velikim veseljem dajala vsem, ki so ga bili željni.

Vsem, ki smo jo poznali, bo ostala v trajnem spominu, kot dobra sodelavka, vzgojiteljica, medicinska sestra, predvsem pa kot človek.

Bila je kakor kip, izklesan iz enega kosa. Značaj kot jih je v našem času malo.

Spominja me na Kocbekove verze:

*Sem
ker sem bil
in vsakdo
me bo mogel
pozabiti.*

*In vendar
sem
in bil sem
in bom
in zato sem več
od pozabljenja.*

(E. Kocbek)

Ljudmila Brčín
višja medicinska sestra,
dipl. org. dela

MARI HOSTNIK V SPOMIN IN V OPRAVIČILO

Malo je bilo ljudi, ki sem jih le bežno spoznal, večinoma v poklicnem delu, in so se mi vtisnili v spomin kot izredne osebnosti. Med te lahko vključim Maro Hostnik, medicinsko sestro in obenem novinarko (zaporedje poklicev lahko obrnemo, v njenem življenju sta bila tesno povezana), zelo razgledano, izredno delavno s čutom odgovornosti, po naravi pozitivno od soljudi, z velikim razumevanjem za razvoj zdravstva in družbe nasploh. Lahko pa zatrdim, da si tako krivične tragične usode, kot jo je doživela Mara Hostnik, komaj lahko zamišljamo.

Nekaj podatkov iz njenega življenjepisa sem izvedel šele po njeni smrti: rasla je v urejeni, skromni železarski družini na Bledu, ki je vsak prosti dinar vlagala v gradnjo lastnega stanovanja. Z odliko je končala gimnazijo in se je vpisala na Višjo šolo za medicinske sestre v Ljubljani. Sredstva za preživljanje in za študij si je morala zagotoviti sama. Po diplomi ji je bila prva služba na ljubljanski dermatološki kliniki, tej kliniki je ostala zvesta – kot oddelčna medicinska sestra, opravljala pa je tudi naloge glavne medicinske sestre – skoraj 17 let. Že v šolskih letih je pokazala poseben dar za pisanje, zlasti za sestavke s socialno vsebino, zanimali so jo problemi mladine, stanovska problematika. Zato se je kot izredna študentka vpisala na študij novinarstva, obenem se je zaposlila v uredništvu glasila Kliničnih bolnišnic Bilten, sprva tri leta ob delu na kliniki, pozneje se je »profesionalizirala«, tako da je nekaj let opravljala naloge urednice časopisa.

Imela je urejeno družinsko življenje, skrbnega soproga, diplomiranega inženirja gozdarstva, s katerim se je poročila že med študijem, dva obetavna otroka, fant se je usmeril na likovno akademijo, hči pa je v osnovni šoli kazala veliko zanimanja za računalništvo.

Leta 1982 se je njeno življenje nenadoma tragično zasukalo. Kateri materi se ne bi podrl svet ob pretresljivi izgubi sina. In le nekaj tednov po tem tragičnem dogodku je komaj 14-letno hči pred hišo skoraj do smrti povozil objestni voznik. Sin je pred usodnim korakom mami v slovo naslovil le dva majhna listka s preprostimi besedami: »Ljubim te« in »rad vas imam«.

Mara Hostnik je zmogla toliko poguma, da je sama, le nekaj dni po teh usodnih dogodkih, v dneh, ki so sledili smrti in hudi poškodbi hčerke, začela pisati: »S solzami so se besede začele pretakati na papir. Iz srca, ki je neskončno bolelo. Nastajale so pesmi. Niso namenjene literarnim kritikom in ni mi bilo za prisposode in rime. Kot krik in jok so prišle«. Te njene pretresljive besede beremo v uvodu drobne knjižice, tiskane leta 1987, ki nosi naslov: *Pomagajmo živeti, ne umreti*. Morala je svojo bolečino povedati na glas, upala je, da bodo izrečene besede pomenile tudi zanjo katarzo, da bodo kot spoved olajšale njeno vest, iskala je odgovor, zakaj se je tako moralo zgoditi. »Kako čudno je, da se nam življenje zazdi brez smisla in cilja, ko smo sredi njega, zdravi, mladi. Danes, hudo preizkušena, šele vem, kaj je življenje. Da ima ceno. Da je življenje edino, kar zares imamo. Da je marsikaj, zaradi česar se nam danes zdi vse brez pomena, lahko jutri nepomembno. Da moramo živeti – za druge«. In Mara Hostnik nadaljuje z lastnim trpinčenjem, vendar ostaja človeška, razmišljiva, kaj lahko stori za druge: »Iščem odgovor. Iščem ga, da bi spoznala tisti del svojega sina, ki ga še nisem poznala. Iščem ga tudi zaradi tega, da

njegov odhod ne bi bil zaman. Zaradi tistih, ki še živijo. In zaradi tistih, ki se sprašujejo o smislu in cilju življenja«.

Preberimo prvi odstavek stihov, ki jih je naslovila: »Dopolnjeno je«.

*Pred mano lučka
v tvoj spomin utripa,
nemirno plamen plapola,
in vse besede neizrečene
poskušam v plamen šepetati.
Zakaj se nisva znala poiskati,
ko je še lučka upanja bila?
Bila sem gluha, slepa, sin,
odpusti! in nisem razumela
stisk tvojega srca.
Bilo me strah je zate,
in črna slutnja v meni je bila,
da proč od nas te vodijo poti.
Takrat bi morala ti, mati, pomagati,
besede nežne šepetati.
Glej, danes jih zaman poskušam
v plamen dati, ki v tvoj spomin
pred mano zdaj gori.*

Obenem se kot novinarka ni zaprla med štiri stene lastnega zavoda. Kot mislec, prežeta z globokim humanizmom, se je predstavila v javnosti, kot je v Sobotni prilogi časnika Delo sodelovala v polemiki, kdo je kriv za smrt ranjenih partizanov, ki jih je ustrelila bolničarka in potem tudi samo sebe, da ne bi padli živi v roke sovražniku leta 1942 med hajko italijanskih fašistov na Dolenjskem. Hudo je, da današnja mlada generacija zdravnikov in medicinskih sester ne ve za te tragične dogodke v času II. svetovne vojne na naših tleh. (Prav bi bilo, da jih na primer sestrski časopis ponovno obudi, ne v politične namene, temveč naj pokaže trpljenje ranjencev in herojski lik – čeprav je njeno dejanje danes za nas nesprejemljivo – bolničarke Mimice).

Ko sem bil sredi leta 1989 imenovan za glavnega urednika, sicer le za krajše obdobje – je Mara Hostnik postala moja odlična sodelavka, prispevala je številne kvalitetne članke, bila je na voljo tudi ob popoldanskem času, ob sobotah in nedeljah, saj novinarstvo ne pozna praznega teka. Uredništvo je zaživelo, dobro smo se razumeli, kar je imelo vsekakor dober učinek tudi na psihično stanje Mare Hostnik. Časnikarstvo ji je veliko pomenilo, imela je svoj poklic, kjer je lahko udeležena tudi lastna literarna hotenja.

Spominjam se pogovorov z Maro Hostnik, ko je bil njen otrok še priključen na umetna pljuča, in pozneje, ko se je že začela rehabilitacija. Kot mati je seveda iskala nasvete, mnenja, kako naj se zdravljenje nadaljuje bolj uspešno. Sedaj se lahko sprašujem, ali sem si vzel dovolj časa, da bi se poglobil v njene težave, ali bi morda mogel narediti več v socializaciji njene družine?

Spodbujen z usodo hčerke, ki ji je medicina sicer vmrla življenje, naša družba pa ji ni uspela zagotoviti ustreznih razmer za vključitev med delovne ljudi (veliko podobnih primerov sem doživljal tudi na kliniki, ko so prihajali naši bivši bolniki – poškodovanci v prometnih nezgodah – na kontrolo v spremstvu obupanih staršev, ker niso več vedeli, kaj lahko še stori v dobro mladostnika!), sem predlagal,

naj se združijo starši prizadetih otrok in skupaj skušajo uveljavljati svoje pravice in opozorijo družbo na prizadete otroke, ki so zaradi malomarnosti ali objestnosti odraslih postali invalidi. Združeni naj bi lažje terjali spremembe v naši zakonodaji in v poslovanju zdravstvenega zavarovanja in zavarovalnic, ki naj se prilagodijo na tem področju pridobitvam v razvitih deželah Evrope. Naključje je naneslo, da nas je na kliniki obiskala gospa Hannelore Kohl, sporoga nemškega kanclerja, in omenila, da je predsednica nemškega združenja (kuratorija) za pomoč otrokom, ki so bili možgansko poškodovani v prometu; s pomočjo gospe Kohl smo pozneje na Pediatričnem oddelku kirurških strok prejeli ne le pošiljko igrač, temveč tudi podatke o delovanju njene karitativne organizacije. Ideja je padla na plodna tla, v Ljubljani se je oblikovalo društvo Vita, ki naj bi združevalo starše teh prizadetih otrok. Mara Hostnik je bila vrsto let ena najbolj aktivnih članic društva, celo del svoje hiše je ponudila, da bi v njej naredili delavnice za invalide. Tudi v društvu Vita ji ni uspelo uresničiti svojih načrtov.

In kaj se je enega lepih, toplih poletnih dni prelomilo v duši Mare Hostnik, da se je odločila za enako nepovratno pot kot njen sin, ne bomo nikoli zvedeli. In zakaj se je prav ona

odločila za ta usoden korak, ko je še nedolgo tega sama zapisala: *»No way out? O, vedno so poti, dokler si živ. In kadar je najhujši dan, lahko le boljši mu sledi – dokler si živ. Glej, mnogo, mnogo je stvari, za kar se da živeti«*.

Ko je umrla, Mara Hostnik ni imela uradnega položaja ne v zdravstvu ne morda med politiki. V življenju pa je veliko storila za bolnike na kliniki, za javno uveljavitev Kliničnega centra; za boljše medsebojno spoznavanje v lastni delovni organizaciji, da smo bolje znali ceniti naše uspehe, da smo se zavedali silovitega razvoja naše zdravstvene službe, zlasti klinične medicine, sodobnih organizacijskih rešitev v naši novi osrednji republiški bolnišnici, ki je v osemdesetih letih postala svetovno znana.

Na Žalah sem se vključil med številne, pretežno starejše ljudi, ki so se prišli posloviti od Mare Hostnik na njeni zadnji poti.

In ko je padla zadnja vrtnica v njeno rakev, sem se sam še uro-dve sprehajal med nagrobnimi spomeniki in premišljeval o tragični usodi Mare Hostnik.

Prof. dr. Pavle Kornhauser